

POBARVANO NA ZELENO

► Mišo Alkalaj¹

Za uspeh laži sta potrebna dva: tisti, ki jo naplete, in tisti, ki ji obupano želi verjeti.

(Jodi Picoult, ameriška pisateljica)

Varstvo okolja se je spremenilo v verovanje. To ni zlobna označba nasprotnikov zelenih gibanj, ampak sklep, ki ga lahko preberemo tudi v znanstvenih člankih. V predavanju Michaela Crichtona je sodobna okoljevarstvena ideologija ‘verovanje mestnih brezbožnežev’, saj najde le malo pristašev med kmeti, podeželani in sploh vsemi, ki imajo kaj stika z naravo.

Kot praktično vse vere ima tudi okoljevarstvo notranji (intrizični) in zunanji (ekstrizični) vidik. Prvi podrazumeva notranje prepričanje vernika, ki usmerja njegovo delovanje; ekstrizična prvina verovanja vernika sili v izkazovanje pripadnosti formalni verski skupnosti z zunanjimi znaki, ne glede na notranje prepričanje. Ekstrizični vidik vere ima svoje osnove v politiki, v prevladi

voditeljev nad verniki in se sklada z latinskim pomenom besede *religiō, torej ‘ponovno zvezati’* (Laktancij). Okoljevarstveništvo je vse bolj politično gibanje in kot tako izkazuje vse več zunanjih prvin. Dokler so take samo na ideologiji temelječe ideje brez znanstvene osnove ali stika z resničnostjo predmet le gostilniških razprav, ni nič hudega. A žal imajo gibanja poklicnih okoljevarstvenikov vse večji vpliv v politiki,

¹ Eriku Marganu in Rafaelu Mihaliču se zahvaljujem za strokovno pomoč pri oblikovanju besedila.

zato se njihove 'osveščevalne' pobude pogosto znajdejo v zakonodaji, obvezni za vse. Vsi 'zeleni' predlogi so za državljane zelo dragi, za doseganje varovanja okolja in izboljšanja življenjskih razmer pa povsem nekoristni ali celo škodljivi. Oglejmo si nekaj primerov.

▶ ELEKTRIČNI AVTOMOBILI

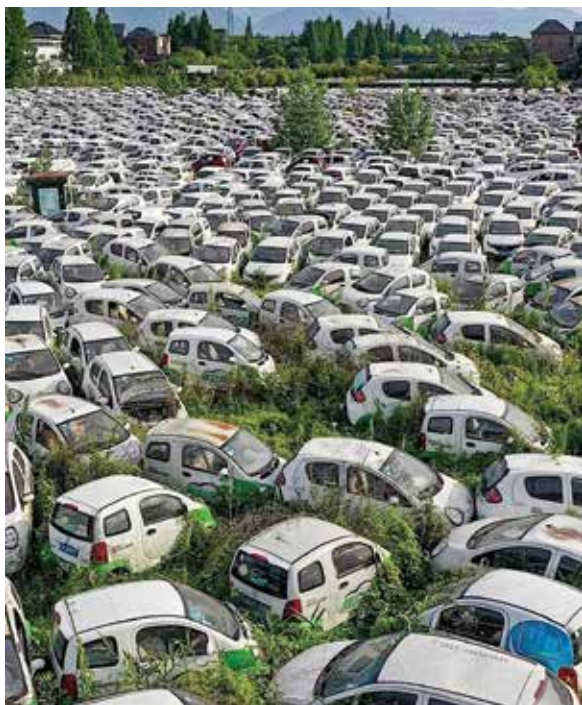
O osebnih avtomobilih z akumulatorji in elektromotorji je bilo že veliko napisanega (ŽIT 2018/9, str. 20; 2018/10, str. 18). Povzemimo le najpomembnejše: avtomobili z električnimi motorji v uporabnosti ne dosegajo bencinskih ali dizelskih, imajo bistveno krajši doseg, manjšo nosilnost, slabše vozne lastnosti, predvsem pa so zelo dragi – velika večina prebivalstva si kaj več kot najosnovnejšega in najcenejšega modela ne more privoščiti. A ele-

ktrični avtomobili so postali pravi simbol okoljevarstva zaradi domnevnega zmanjševanja izpustov CO₂. Dovolj bogati lahko tako z električnim ali hibridnim osebnim vozilom izkazujejo svojo okoljsko zavednost. Okoljevarstveni lobiji so oblasti v mnogih državah prepričali, da razvoju in proizvodnji teh vozil izdatno podprejo z javnimi sredstvi, davčnimi olajšavami ob nakupu, brezplačnim polnjenjem z električno energijo in še s čim. Povedano drugače: tudi če nimamo dovolj denarja, da bi si kupili lasten zelen električni avto, jih vseeno plačujemo in to vsi.

Ni namen tega sestavka, da bi pojasnjevali znanstveno neutemeljenost teze o nevarnosti človeških izpustov toplogrednih plinov – tudi o tej temi je bilo že dovolj napisanega (ŽIT 2022/9, str. 34; 2023/4, str. 36; 2023/5, str. 10 in 26; 2023/6, str. 14 in 32 ...). Privzemimo (brez znanstvene osnove), da bi bilo vseeno koristno zmanjšati izpuste CO₂, ki so posledica človeških dejavnosti. A v tem primeru je učinek električnih avtomobilov prav nasproten! Z več članki je mogoče potrditi, da proizvodnja in uporaba električnih avtomobilov dejansko v ozračje izpusti CO₂ kot pri dizelskih.

Ob tem si oglejmo še eno umazano posebnost električnih avtomobilov, ki jo njihovi zagovorniki le redko omenjajo. Elektromotorji takih 'zelenih' vozil morajo biti bistveno lažji od običajnih, zato se zanje najpogosteje uporabljajo keramični trajni magneti SmCo (samarij-kobalt). Samarij (Sm) je lantanid, torej ena od redkih zemelj, največje (znane) zaloge te skupine elementov pa so na Kitajskem, sledita ji Vietnam in Brazilija. Zaloge v vseh ostalih državah sveta predstavljajo manj

☺ Tisoči zavrženih električnih avtomobilov z izrabljenimi akumulatorji – 'pokopališče' pri mestu Hangzhou na Kitajskem (vir: spletna stran Techlive)

kot 25 % svetovnih, pridobivanje redkih zemelj pa je okoljsko izjemno obremenjujoče.

V Demokratični republiki Kongo je okoli pol svetovnih zalog kobalta, trenutno ta država zagotavlja cca 70 % svetovne proizvodnje. Tudi rudarjenje kobalta okolje zelo obremenjuje. A bolj kot onesnaževanje okolja so svet pretresle fotografije otrok, ki so najpogostejša delovna sila v tej panogi.

► RAZOGLJIČENJE

V Evropskem zelenem načrtu (EGD) je najpomembnejša postavka razogljičevanje. Do leta 2050 naj bi EU dosegla ničelne izpuste toplogrednih plinov in hkrati tudi gospodarsko rast brez odvisnosti od naravnih virov. Da so takšne namere znanstveno nesmiselne, je nazorno pokazal dr. Rafael Mihalič v že omenjenem članku v majski in junijski številki. Že razogljičenje proizvodnje električne energije bi privedlo do bistvenega upada ponudbe in dviga cene ter posledično do propada velikega dela gospodarstva in občutnega padca življenjske ravni.

A v načrtih za razogljičevanje po receptih EGD prav zmanjševanje zračne vsebnosti CO₂ temelji na sprenevedanju: članice in Unija si namreč obračunavajo le izpuste na svojem ozemlju. Če torej država EU npr. zapre jeklaro ali premogovno elektrarno, potrebno jeklo in elektriko pa uvaža, EU to obračuna kot znižanje izpustov toplogrednih plinov, čeprav so te samo preselili čez mejo. Številni ne sprejemajo znanstvenih dejstev, zato obstaja nesoglasje o tem, ali človeški izpusti CO₂ sploh bistveno vplivajo na podnebje. A celo najbolj zagriženi

📍 Otroški rudarji kobalta v Kongu (vir: spletišče Lokoleyacongo)

zagovorniki teze o škodljivem toplogrednem učinku človeških izpustov CO₂ se strinjajo, da je vseeno, kje na našem planetu ti nastanejo.

Pomembni so izpusti, izračunani na osnovi porabe – in po tem merilu je EU eden večjih ‘onesnaževalcev’! Evropski zeleni načrt bi to spremenil le v toliko, kolikor bi z omejevanjem energetskih virov in preazporejanjem prihodkov v korist ‘zelenega podjetništva’ podražil vire energije, hrano in druge izdelke široke potrošnje ter s tem spravil na beraško palico večino državljanov EU. Tako da si sploh ne bomo mogli več privoščiti ‘visokoogljčnih’ proizvodov ali storitev.

► VARČEVANJE Z VODO

Ogrevanje planeta kot posledica človeške dejavnosti oz. podnebne spremembe naj bi povečale nihanje količine padavin in s tem okrnile razpoložljive vire sladke vode. Zato je ena od pomembnih postavk vsake tovrstne politične strategije prav varčevanje z vodo. Podatki sicer ne potrjujejo, da naj bi se količina

↻ Varčevanje z vodo (vir: spletna revija Paradise news)

padavin v zadnjih 100 letih kaj zmanjšala, prej nasprotno, a pustimo to ob strani. Mnoge vlade in tudi EU so zagnale vik in krik o nujnosti varčevanja z vodo. Kar so izkoristili prodajalci vsakovrstnih naprav, da so ponudili nove, 'zelene' modele, ki domnevno porabijo manj vode, od tušev preko izplakovalnikov za stranišča, pralnih in pomivalnih strojev do pralnic za avtomobile.

↻ Padavinski zemljevid Evrope (vir: spletišče Encyclopedia Britannica)

Nemci so se še posebej izkazali in opazno zmanjšali porabo. In to je imelo takojšnje smrdljive posledice. V kanalizaciji mora biti dovolj velik pretok, da odplakne goščo, ki se sicer nabira in lahko celo zamaši kakšno cev. V Berlinu, Hamburgu, Rostocku in še kje je vse huje smrdelo. Razumna rešitev bi seveda bila, da bi državljanom odsvetovali varčevanje z vodo – a to bi bilo proti politiki EU. Zato so oblasti problem najprej reševale s posebnimi filtri in dišečimi geli (španski bezeg, limona in smreka), končno pa v kanale vgradili ventile, ki jih občasno odprejo in odplaknejo goščo. Nemci torej privarčevano vodo spet vbrizgavajo v kanale, da se ne bi zamašili.

Dejansko je vsaj v EU splošno varčevanje s sladko vodo povsem odveč. Pogled na padavinski zemljevid Evrope nam pokaže, da dobi večina

držav EU več kot dovolj padavin in pogosteje utрпи škodo zaradi poplav kot zaradi pomanjkanja. Velike reke, kot so Ren, Loara, Sena, Donava, odvajajo v morje precej več vode kot je gospodinjstva, industrija ter poljedelstvo teh držav porabijo, neizrabljenih virov pa je na pretek. Sušo občasno trpijo v južnih državah EU, npr. na Portugalskem, v Španiji, v južni Italiji, Grčiji, Bolgariji. A noben vodotok iz z vodo bogatega dela Evrope ne teče v tej smeri in nobena kapljica vode, ki jo državljani EU prihranijo, ne pride do krajev, kjer jo res primanjkuje. Prav tako ne obstaja noben evropski projekt, ki bi tja napeljal kak vodovod.

A morda narobe razumem plemenita prizadevanja bruseljske birokracije. V sporočilu Komisije Parlamentu in Svetu COM(2007) 414 lahko preberemo:

2.1. Določitev ustrezne cene vode Opis problema:

Komisija dejavno spodbuja uporabo tržno zasnovanih instrumentov v okoljskem okviru, ...

2.2.2. Financiranje učinkovite rabe vode

...

Nacionalne prednostne naloge lahko tudi škodljivo vplivajo na spodbujanje dodatne infrastrukture za oskrbo z vodo kot primarne možnosti ter so v nasprotju s hierarhijo možnih rešitev problemov z vodo in nujnostjo podpiranja ukrepov za varčevanje z vodo in njeno učinkovito rabo, ki so na prvem mestu ...

Je strategija EU za obravnavanje izziva pomanjkanja vode in suše v Evropski uniji dejansko držati gospodinjstva v pomanjkanju, omeje-

vati izgradnjo novih virov, po drugi strani pa podražiti vodo in s tem povečati državne prihodke ali celo narediti privatizacijo oskrbe z vodo bolj donosno?

► FITOFARMACEVTSKA SREDSTVA, GNOJILA, GSO

Organizacije poklicnih okoljevarstvenikov se strastno zavzemajo proti uporabi vseh umetnih gnojil, fitofarmaceutskih sredstev in predvsem gensko spremenjenih organizmov (GSO). Pri tem ni nikakršnega dokaza, da bi karkoli od tega v dopustnih količinah in ob ustreznem nadzoru kakorkoli škodilo ljudem, živalim ali rastlinam. Tragedija takih 'okoljevarstvenih' prizadevanj so, na primer, žolčni (in žal pogosto učinkoviti) protesti proti zlatemu rižu, ki so mu s spremembo dednega zapisa dodali gen za proizvodnjo β -karotena (provitamin A). Na svetu namreč (v povprečju) 200.000 ljudi letno umre zaradi pomanjkanja vitamina A, največ med njimi otrok. Te boleznine so značilne prav za države, kjer je poglavitna prehrana riž. Okoljska 'koristnost' poklicno-okoljevarstvenega nasprotovanja uporabi GSO je tudi v tem, da prav z genskimi spremembami rastlin in živali dosežemo boljše izkoriščanje naravnih virov (manjšo uporabo zemljišč za poljščine in zmanjšano porabo umetnih gnojil) ter večjo odpornost (manjšo porabo fitofarmaceutskih sredstev).

Zelena politična prizadevanja so po EU že zelo omejila uporabo umetnih gnojil ter fitofarmaceutskih sredstev, gojenje GSO pa praktično prepovedala. S tem se razvoj pridelovalnih tehnologij ustavlja, prebivalstvo planeta pa je že preseglo število osem milijard. Da je

⇒ Recikliranje odpadkov (vir: spletišče Tri-state cylinder head)

mogoče s 'sonaravnim' kmetijstvom, ki je za poklicne okoljevarstvenike edino sprejemljivo, pridelati le 1/5 do 1/4 današnjega obsega hrane, teh ne zanima.

Politični vpliv poklicnih okoljevarstvenikov je pljusnil tudi v Slovenijo in oblast je napovedala strogo spoštovanje EU pravil pridelovanja v območjih Natura 2000, ki so bila razglašena brez soglasja lastnikov zemljišč. To bi povzročilo najbolj verjeten propad okoli polovice slovenskih kmetov in ti so se že zbudili ter začeli protestirati proti takim ukrepom. Trenutno so najsrajnejši le odstavljani.

Lahko skomignemo z rameni in si rečemo, kaj nas bo pa bolelo, če se zaradi vpliva poklicnih okoljevarstvenikov poljedelska pridelava v Sloveniji zmanjša na polovico ali manj – saj doma pridelamo kvečjemu 25 % potrebne hrane. Ampak stroge omejitve uporabe predvsem umetnih gnojil in živinoreje so zelenim idejam naklonjeni politiki skušali doseči tudi na Nizozemskem, kar bi več kot prepolovilo njihovo pridelavo. Nizozemska je drugi največji izvoznik poljedelskih proizvodov in 'zeleni' upad bi neizogibno povzročil pomanjkanje hrane po vsem svetu! Nizozemski kmetje so se organizirali bolje kot slovenski:

ustanovili so Gibanje državljanov in kmetov (BBB), ki je na volitvah v nizozemski senat dobilo največ glasov in je s tem lahko (zaenkrat) 'zeleni' poljedelske omejitve preprečilo.

▶ RECIKLIRANJE ODPAKOV

Nekoč je veljalo, da se odpadkov znebimo na način, da jih odvržemo v primerno pripravljene izkope in zasujemo. Tako jih tudi shranimo za čase, ko bo morda vladalo pomanjkanje tovrstnih surovin in jih bo mogoče z danes še neznano tehnologijo izrabit. A ti časi so mimo, politika večine vlad je danes ponovna uporaba oz. recikliranje, občine množično podpisujejo zavezo *Zero waste*, da bodo sploh ukinile vse odmetavanje smeti. Vsak odpadek naj bi bil koristen ('krožno gospodarstvo'), čeprav to sploh ni res (npr. kako lahko iz smetnjaka raznobarvnih steklenic naredimo novo točno določene barve, kakršno zahteva naročnik?).

Ponovna uporaba odpadkov je pod vse večjim vplivom poklicnih okoljevarstvenih skupin postala lepo zvoneča politična puhlica in o tem odločajo tisti, za katere so tehnološka vprašanja nepomembna. Mnogi menijo, da je politični pritisk v recikliranje zavajanje javnosti, predvsem zato, da bi prodali več plastike. Še poseben problem so simboli zelenega boja proti podnebnim spremembam: plošče sončnih celic in litijevi akumulatorji električnih avtomobilov. Seveda obstaja množica predlogov, kako jih 'koristno' reciklirati, a njihova skupna lastnost je visoka cena – ki jo bo seveda plačal končni uporabnik.

Pozornost sicer vzbuja vse večja količina plastike v morjih in v morskih organizmih, a znanstveni članki

👉 Otroci
'reciklirajo'
smeti Kaira (vir:
spletišče Insider)

ugotavljajo le njeno (vse večjo) prisotnost, ni pa dokazov, da bi bilo to škodljivo. A kakorkoli, vsekakor je odveč in bolje bi bilo, če tega ne bi bilo.

V začetku leta 2018 pa je v javnost prišel podatek, da 90 % te plastike prihaja iz le desetih rek in nobena od teh ne teče v ZDA ali Evropi, kjer zavržemo največ plastike. Razlog je v obvezni podjetniški usmerjenosti vseh dejavnosti v ZDA in EU, tudi ponovne uporabe odpadkov. Podjetniki prevzamejo dobičkonosno koncesijo za recikliranje, podražijo odvoz smeti, za odpadke pa potem sklenejo ugodno pogodbo za 'ponovno uporabo' v kaki državi v razvoju. Tam iz smeti izbrskajo, kar je zanje še uporabnega, ostanek pa konča na slabo urejenih smetiščih, od koder rado kaj uide v reke in morje.

Ko poklicni okoljevarstveniki hvalijo npr. mesto Kairo kot primer 'trajnostnega' ravnanja z odpadki, pozabijo povedati, da so najpogostejša delovna sila za to umazano in zaradi možnosti okužb zelo nevarno delo – otroci.

Svetovna razmerja pri 'recikliranju' smeti se bodo najbrž spremenili,

saj je Kitajska z letom 2017 prepovedala uvoz smeti. Občasno jih zavračajo tudi druge države: pred leti so Filipini zavrnilo sprejem smeti, saj so jim Kanadčani namesto običajnih odpadkov podtaknili ladijski tovor umazanih plen.

Nobena 'zelena' pobuda za zmanjševanje količine odpadkov se ne dotakne enega največjih virov tovrstnega onesnaževanja, hkrati pa pomembnega dela strategije ustvarjanja dobička – načrtovanega zastaravanja (ŽIT 2018/3, str. 22).

► VARČUJTE S PAPIRJEM!

V elektronski pošti je pogosto veljalo zeleno korektno dodati napis v slogu »Premislite, preden natisnete to sporočilo. Varujte drevje!«. Načeloma to drži – ampak kakšna drevesa naj rešujemo? Lesni papir se danes največ proizvaja iz namensko posajenih topolov, ki rastejo na zelo mokrem ali celo močvirnem zemljišču, ki za druge drevesne vrste ni primerno. Dejansko so nekateri proizvajalci papirja to že izkoristili za reklamni slogan: kupujte naš papir,

⇒ Primer
 'zelenega' dodatka
 e-pošti (vir: spletni
 dnevnik Go green
 good living)

ki je 100 % narejen iz namensko posajenih dreves.

A ne gre se bati, da bi z zmanjšanim tiskanjem e-sporočil kaj prizadelo te za pridobivanje celuloze zasajene gozdove: že samo birokratski postopek, kot je npr. registracija avtomobila, pokaže, koliko 'papirnih dokazov' natisnejo in vložijo v predale, kjer jih nikoli nihče več ne pogleda; da o množici reklam, ki jih pošta vsak dan natrpa v naše nabiralnike, niti ne govorimo.

► **GREENWASHING**

Izraz, ki ga lahko poslovenimo kot 'prebarvati v zeleno', se je med poklicnimi okoljevarstveniki in politikami, ki jih podpirajo, uveljavil za tržno zavajanje, natančneje, 'obveščanje vlagateljev ali javnosti z zavajajočimi ali tudi povsem lažnimi podatki o okoljskem vplivu izdelka ali dejavnosti podjetja'. A poklicne okoljevarstvenike seveda takšno barvanje moti le, kadar je del trženja. Ob tem pa je prav poklicno okoljevarstvo glavna vzpodbuda 'pozelenenja', in to prav po njihovem lastnem opisu (ki velja le za druge). Dejavnosti, ki jih lahko le z velikim odmerkom prijemov iz arzenala upravljanja stikov z javnostjo (propagande) proglasimo kot okolju

koristne, ljudem in družbi ne morejo biti v interesu.

Varovanje okolja je bistveno za prihodnost človeštva. Zemlja pač ni neskončno smetišče, na katerega bi lahko brez škodljivih posledic odmetavali karkoli in kolikor bi se nam zahotelo. Vsi naravni viri so omejeni. In ob današnji stopnji tehnologije ter z obsedenostjo s hitrim dobičkom jih lahko izrabimo hitreje, kot pričakujemo. Ampak podpirati še večji politični vpliv samozvanih prerokov okoljevarstvenišтва z akcijami, ki so drage, pogosto brez otipljivega učinka ali celo škodljive za okolje, je res nesmiselno. Na tak način dajemo še več moči poklicnim okoljevarstvenikom in politikom, ki jih podpirajo, iz tega pa se izrodi le še več na videz zelenih zakonov, ki veliko stanejo in okolju nič ne koristijo.

SPLETNI NASLOVI

- ▶ <https://tinyurl.com/yfysa44m> prevara z 'zelenim' posojilom
- ▶ <https://tinyurl.com/yfysa44m> lažno recikliranje
- ▶ <https://tinyurl.com/r39paaww> izvleček predavanja Michaela Crichtona o varovanju okolja kot veri
- ▶ Obsežen spisek preostalih spletnih naslovov in virov je zainteresiranim na voljo na naslednji povezavi: <https://tinyurl.com/4ndfwvu>

